Problémy současné právní úpravy ochrany oznamovatelů

Abstrakt

Whistleblowing je v českém právním řádu poměrně novým institutem, k jehož komplexní úpravě došlo transpozicí evropské legislativy prostřednictvím zákona č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů. Cílem této rigorózní práce je poskytnutí uceleného výkladu právní úpravy whistleblowingu, jejích hlavních institutů, souvisejících povinností a procesů, jakož i poukázání na problémy, které výše uvedený zákon přináší. Tyto problémy jsou v práci podrobně analyzovány a autor současně předkládá své návrhy pro jejich možná řešení.

Při správné implementaci má whistleblowing potenciál významně přispět k ochraně veřejných zájmů a účinnému potírání protiprávních jednání, jež tyto zájmy porušují či ohrožují. Jeho stávající podoba však trpí řadou nedostatků, které naplnění nastíněného potenciálu brání. Podstatná část nich by přitom dle závěrů autora vůbec nemusela nastat, přidržel-li by se zákonodárce znění transponované směrnice a důsledněji respektoval smysl a účel, za nímž byla přijata.

Pozornost je v práci nejprve věnována smyslu a účelu úpravy a její věcné a osobní působnosti. Právě ve vymezení věcné působnosti zákona pak autor shledává největší nedostatek, plynoucí z jeho neodůvodněného rozšíření na situace, které nebyly transponovanou směrnicí zamýšleny.

Práce se dále zabývá ochranou oznamovatelů před odvetnými opatřeními, kde opět nalézáme celou řadu úskalí. Zvláštní pozornost je věnována vymezení možnosti zveřejnit obsah oznámení, v němž se zákonodárce dostává do rozporu s ustálenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Rozebrán je také institut vnitřního oznamovacího systému a pojem povinného subjektu jakožto hlavního adresáta povinností předmětné úpravy. Zde autor dochází mimo jiné k závěru, že velká část povinných subjektů je v zákoně vymezena duplicitně.

Nakonec se práce zaměřuje na příslušné osoby a na problémy, kterým mohou čelit ve vztahu k výkonu své funkce. Autor je názoru, že zákon stanovuje pro výkon funkce příslušné osoby jen velice obecné podmínky, avšak fakticky jsou nároky, které jsou na uvedenou funkci kladeny, mnohem vyšší, a příslušná osoba by tak pro řádný výkon své funkce měla disponovat i rozsáhlými právními znalostmi. Zákon přitom příslušným osobám tuto činnost nikterak neusnadňuje, když jim pro posouzení důvodnosti oznámení stanovuje přísnější lhůty než transponovaná směrnice a rovněž nijak neřeší proces interní investigace. Rozebíranou problematikou je pak i možnost vzniku střetu zájmů při výkonu této funkce advokátem.